

Jaarverslag

Aansluitingsnetwerk VO-HO Fryslân

2012

Leeuwarden, 28 maart 2013

Inhoudsopgave

1. Opbrengsten Aansluitingsnetwerk in 2012	4
1.1 LOB trajecten versterkt	4
1.2 DOTs: investering in kwaliteit van docenten.....	4
1.3 Aanbod docentenconferenties verbreed	4
2. Resultaten netwerk in relatie tot doelstellingen.....	5
3. Werkgroepen.....	6
3.1 Werkgroep LOB communicatie	6
3.2 Werkgroep LOB onderwijs.....	6
3.3 Personele wijzigingen stuurgroep	7
4. Bijeenkomsten & conferenties.....	8
5. Samenwerking in regionaal vo-ho netwerk Noord	10
6. Monitoren.....	10
6.1 Terugkoppeling Studieresultaten Propedeuse: Friese studenten scoren beter	10
6.2 Aansluitingsmonitor verklaart studieuitval	11
7. Kenniscirculatie	11
 Bijlage: Overzicht van actoren binnen het aansluitingsnetwerk	 13

1 Opbrengsten Aansluitingsnetwerk in 2012

1.1 LOB trajecten versterkt

Het aanbod en de deelname van leerlingen aan LOB activiteiten is in 2012 verder toegenomen. Alle activiteiten worden jaarlijks geëvalueerd. Leerlingen beoordelen de LOB activiteiten in het algemeen als zeer positief, ze dragen bij aan bewustwording en kennis over de uiteindelijke profielkeuze (havo 3) en studiekeuze. Het afgelopen jaar zijn weer diverse verbeteringen in de programma's doorgevoerd.

De lijst aanbevolen vakken voor havo 3 wordt door de decanen als zeer waardevol ervaren.

1.2 DOTs: investering in kwaliteit van docenten

In 2012 zijn Docent Ontwikkel Teams (DOTs) voor scheikunde, economie, Nederlands en Engels opgestart. Het Aansluitingsnetwerk ondersteunt de organisatie van de DOTs.

Opbrengsten worden geplaatst op de website en via de Nieuwsbrief gecommuniceerd.

DOTs maken impliciet docenten deskundig. Vakkennis uit vo en hbo, en ook werkvelden, komt bij elkaar en levert soms innovatieve onderwijsproducten op.

Het concept van DOTs is ook elders succesvol, onder andere bij Utwente.

Aandachtspunten voor onze DOTs zijn: structureren, inplannen en communiceren.

Wanneer zijn de bijeenkomsten? Wie treedt op als trekker? Welke thema's worden opgepakt?

1.3 Aanbod docentenconferenties verbreed

Het aanbod van docentenconferenties is verder verbreed met naast de bèta conferentie (3 juli 2012) ook een EM-conferentie (18 oktober 2012) en een Taalconferentie (14 maart 2013). De thema's reken- en taalvaardigheden zijn ingebed in het programma van deze conferentie.

Deelnemers beoordelen de conferenties als zeer nuttig en waarderen positief het netwerken met collega's. De DOTs hebben een belangrijk aandeel in het programma.

1. Resultaten netwerk in relatie tot doelstellingen

Alle activiteiten van het Aansluitingsnetwerk VO-HO Fryslân passen binnen de kaders van de kwaliteitszorg en worden daarom gerelateerd aan de doelstellingen. Het Aansluitingsnetwerk VO-HO Fryslân heeft als doel de aansluiting te verbeteren voor leerlingen die vanuit het VO doorstromen naar een opleiding in het HO.

Zij tracht dit te bereiken door:

- 1 Samenhangend aanbod voor LOB
- 2 Bevorderen aansluiting op leerinhoud en pedagogisch/didactische aanpak
- 3 Monitoren van de aansluiting
- 4 Stimuleren kenniscirculatie in VO en HO

Hieronder worden de resultaten van het afgelopen jaar afgezet tegen de bovengenoemde punten:

LOB-communicatie	Wegwijsdag	1, 3
	DIG-IT	1, 3
	Proefstuderen / meeloopdagen	1, 3
LOB-onderwijs	Lijst aanbevolen vakken	1
	Steunpunten vakken / Docent Ontwikkel Teams (DOTs)	2, 4
	Reken- en taalbeleid vo en ho	2
	SLO-project reken- en taalvaardigheden	1, 2, 4
Bijeenkomsten	Conferenties bèta docenten	2, 4
	Jaarvergadering	4
	Decanendag	4
	EM conferentie	2, 4
	Taalconferentie	2, 4
Monitoren	Terugkoppeling Propedeuseresultaten	3
	Aansluitingsmonitor	3
Kenniscirculatie	Website	1, 2, 4
	Nieuwsbrief	1, 2, 4
	Docent Ontwikkel Teams	2, 4

2. Werkgroepen

3.1 Werkgroep LOB communicatie

In de werkgroep LOB communicatie van het Aansluitingsnetwerk werken vertegenwoordigers van het ho en twee decanen van decanenkring Friesland samen onder voorzitterschap van Wiko Veenvliet. De commissie houdt zich bezig met het inhoudelijk afstemmen en organiseren van activiteiten voor leerlingen in kader van loopbaanoriëntatie en –begeleiding (LOB).

Havo 3 activiteiten

In februari 2012 heeft de wegwijsdag voor de vierde maal plaatsgevonden met een coördinerende taak van het Aansluitingsnetwerk. Ca. 1600 havo 3 / vwo 3 leerlingen hebben bij NHL hogeschool en Stenden of Van Hall Larenstein korte workshops gevolgd in het kader van een eerste kennismaking met een hbo opleiding en werkvelden. Doel is om leerlingen te ondersteunen bij de profielkeuze. Leerlingen konden zich aanmelden via de website van het Aansluitingsnetwerk. Een deel van de organisatie was in handen van Linda Udo (Camerik & Voortman).

Havo 4 activiteiten

In mei 2012 hebben ongeveer 10 scholen deelgenomen aan het DIG-IT programma voor havo 4-leerlingen. Ook bij dit onderdeel bieden de drie hogescholen een programma aan dat leerlingen een beter beeld moeten geven van het werkveld van hun toekomstige studierichting. Uit de evaluatie bleek dat leerlingen de inhoud van de activiteiten zeer waarderen. Aandachtspunt: wenselijkheid van een grotere rol van studenten. Dit aspect wordt meegenomen bij de vormgeving van Dig-It van lopend jaar op 29 mei 2013.

Havo 5 activiteiten

De drie hogescholen bieden de mogelijkheid tot proefstuderen en meelopen. Leerlingen van (met name) havo 5 lopen een dag mee met een student van de studie van hun voorkeur. Deze mogelijkheden worden zeer gewaardeerd door de aspirant studenten, met name wanneer zij een realistisch beeld krijgen van de studie. Ook is het bij de meeste opleidingen van de hogescholen mogelijk (door middel van aanmelding via de website) om op een ander moment mee te lopen dan op genoemde datum. Deze flexibiliteit spreekt aan.

Kennis van mogelijkheden die hogescholen bieden

Het valt op dat bij leerlingen op de vo scholen lang niet altijd bekend is welke mogelijkheden hogescholen bieden bij de oriëntatie op studie en beroep. Veel informatie is er wel maar kennelijk onvoldoende bereikbaar voor de leerling (en zijn ouders?). De werkgroep ontwikkelt daartoe een portaal op de website www.vo-ho.nl dat in samengevatte vorm en op toegankelijke wijze een overzicht biedt waar welke mogelijkheden zijn en hoe die bereikt kunnen worden.

3.2 Werkgroep LOB onderwijs

In de werkgroep LOB onderwijs van het Aansluitingsnetwerk werken vertegenwoordigers van het ho, een decaan van decanenkring Friesland en een vo-vertegenwoordiger uit de stuurgroep samen onder voorzitterschap van Jelle Nauta. Aandachtsgebieden van de werkgroep zijn:

- Opstarten DOTs
- Terugkoppeling studieresultaten propedeuse
- Aansluitingsmonitor

- Reken- en taalbeleid
- Vo-ho netwerk Noord
- Lijst aanbevolen vakken
- Landelijke ontwikkelingen vanuit LICA

Gewerkt is aan een update van de lijst aanbevolen vakken welke door decanen wordt ingezet bij de profielkeuze in havo 3 / vwo 3.

3.3 Personele wijzigingen stuurgroep

In samenstelling van de stuurgroep zijn twee wijzigingen.

Geiske Tol, instituutsdirecteur Educatie & Communicatie, is namens de NHL toegetreden. Zij vervangt Jan Steenmeijer. En Tjalling Huisman, directeur Diermanagement en Kust en Zeemanagement van hogeschool Van Hall Larenstein vervangt Hans Hardus.

4 Bijeenkomsten & conferenties

Jaarvergadering 29 maart 2012

Op de jaarvergadering in maart 2012 waren ca. 45 vertegenwoordigers uit het vo en ho aanwezig. Tijdens deze vergadering zijn het beleids- en activiteitenplan 2012-2013 en de exploitatie en begroting vastgesteld.

In deze jaarvergadering is gediscussieerd over de uitwerking van de prestatieafspraken in het ho.

Bèta conferentie (3 juli 2012)

Op 3 juli zijn 80 bèta vo en hbo docenten wiskunde, natuurkunde, scheikunde, biologie en NLT/O&O met elkaar in gesprek geweest over de vernieuwing van examenprogramma's in de bèta vakken. Centraal stond de vraag hoe je expertise van opleidingen met de programma's van de bètavakken verbindt en hoe je leerlingen daarmee in contact brengt.

Uit de evaluatie blijkt dat docenten de dag uitermate positief hebben gewaardeerd. De opbrengsten van de dag zijn verspreid onder de deelnemers en vastgelegd op de website <http://vo-ho.nl/steunpunten>

EM conferentie bij NHL (18 oktober 2012)

Aansluitingsnetwerk VO-HO Fryslân organiseerde op 18 oktober een conferentie rondom het EM profiel. Tijdens deze middag is er aan de ca. 40 deelnemers een afwisselende mix aangeboden van sprekers over diverse thema's en verdiepende workshops rondom zaken die spelen in het EM profiel.

In het plenaire gedeelte kregen de aanwezigen een drietal inleidingen. Allereerst presenteerde mevr. Van der Ham uit Waalwijk het concept en uitrol van de International Business School (IBC) op de havo. Daarna volgde een indrukwekkende presentatie van vier leerlingen van het Hondsrug College uit Emmen. Zij volgen onderwijs op het Entreprenasium en hebben een prachtig beeld geschetst van wat zij op deze jonge leeftijd al kunnen op het gebied van ondernemen in hun eigen bedrijven. Mevr. Hommel van het VECON sloot het plenaire gedeelte af met een presentatie over het VECON business school concept.

De workshops in het tweede deel van de middag hadden een uiteenlopend karakter. Zo is tijdens deze middag het Docent Ontwikkelteam (DOT) rondom het vak Economie opgestart. Docenten van ho en vo zoeken elkaar op binnen dit DOT en gaan vorm en inhoud geven aan deze samenwerking. Veel belangstelling was er voor de workshop rondom de beoordeling van het PWS. Frans Resink van het SLO leidde de belangstellenden deskundig door deze ingewikkelde materie. Belangstellenden voor VECON business school en het Entreprenasium werden verder geïnformeerd in twee workshops over deze onderwerpen. Van verdiepende aard waren de workshops over de relatie tussen geschiedenis en economie, verzorgd door Frank Jan de Graaf en die over maatschappelijk verantwoord ondernemen, verzorgd door e Onno de Vegt, docent van hogeschool Van Hall Larenstein. Op deze conferentie mocht ook een workshop over de ontwikkelingen op het gebied van rekenen niet ontbreken. Nelleke den Braber van het SLO verzorgde dit onderdeel. In de daarop volgende pauze werd er al volop genetwerkt tussen de deelnemers en de sprekers van het plenaire gedeelte.

De conferentie werd afgesloten met een borrel, waarbij er opnieuw contacten tot stand zijn gekomen tussen docenten van het vo en hbo. De NHL heeft gezorgd voor uitstekende

facilitaire ondersteuning. Al met al kijken we terug op een geslaagde middag, die voor herhaling en uitbouw in aanmerking komt.

Decanendag bij NHL (7 februari 2013)

Op donderdag 7 februari 2013 hebben 80 decanen en mentoren uit het voortgezet, middelbaar en hoger (beroeps)onderwijs een bezoek gebracht aan de jaarlijkse Decanendag in Leeuwarden. Dit jaar vond de dag plaats bij NHL Hogeschool en was het thema 'Coaching = Vakmanschap'. Jelle Nauta heeft in een tweetal rondetafelgesprekken de opbrengsten van het Aansluitingsnetwerk besproken. Andere rondetafelgesprekken richtten zich op de rol van ouders bij de studiekeuze.

Conferentie Nederlands en Engels bij NHL (14 maart 2013)

Tijdens deze middag bespreken deskundigen met de deelnemende docenten een aantal actuele thema's bij de vakken Nederlands en Engels. We hebben het over:

- referentieniveaus bij Nederlands en in methodes Nederlands
- kernvak Engels
- taalgebruik en proces van kennisconstructie
- studeren van een taal op de NHL
- debatvaardigheden bij het schoolvak Nederlands

5 Samenwerking in regionaal vo-ho netwerk Noord

Al sinds 2006 werkt het Aansluitingsnetwerk samen met het bètasteunpunt van de RUG. Het afgelopen jaar is dit steunpunt omgedoopt tot *vo-ho netwerk Noord*. Aanleiding hiervan was de opzet van regionale samenwerkingsverbanden tussen vo, hbo en wo in een tiental regio's. Centraal staat de vernieuwing van examenprogramma's bij natuurkunde, scheikunde, biologie en wiskunde. En uiteraard de verdere ondersteuning van de profielkeuzevakken Natuur, Leven & Technologie (NLT), Wiskunde D en Onderzoeken & Ontwerpen (O&O) van Technasium.

Het Aansluitingsnetwerk participeert ook afgelopen jaar actief in de RUG-studiestijgers werkgroepen (= DOTs) voor docenten en TOA's (Technisch Onderwijs Assistenten). In Leeuwarden is op 8 november bij hogeschool Van Hall Larenstein een landelijk TOA congres georganiseerd met ongeveer 220 deelnemers. Het DOT NLT/O&O heeft een coach van RSG Sneek (Mart Mojet) en komt maandelijks in Groningen bijeen. In Leeuwarden is een DOT scheikunde opgestart met een ervaren coach van het Stellingwerfcollege (Jan van Lune). De belangstelling voor het DOT scheikunde is zeer goed: gemiddeld 12 – 15 docenten vo en hbo komen maandelijks bijeen. Een aantal scholen experimenteren met ondersteuning van de RUG met afstandsonderwijs bij Wiskunde D. Bij de RUG zijn een viertal netwerkbijeenkomsten georganiseerd met een speciaal thema.

Het gezamenlijke DOT NLT/O&O is met ondersteuning van het Landelijk Vaksteunpunt NLT en Stichting Technasium gestart met de ontwikkeling van een nieuwe NLT/O&O module/opdracht, voor havo en vwo, met als thema de 3D printer. Daarbij wordt context ontwikkeld op het gebied van ontwerp van (zonne)boten en biobased materialen. Het resultaat kan zijn dat de school meedoet aan de jaarlijkse zonnebootrace. De 3D-printer vindt momenteel op zeer veel scholen gretige belangstelling. Dit project heeft landelijk een doorbraakfunctie in de afstemming van de vakken NLT en O&O.

Het Aansluitingsnetwerk heeft een aandeel in de bèta docentendag van de RUG in december 2012 gehad. Omgekeerd heeft de RUG een aandeel in de bèta docentendagen in Leeuwarden.

6 Monitoren

6.1 Terugkoppeling Studieresultaten Propedeuse: Friese studenten scoren beter

In november 2012 verscheen het rapport 'Terugkoppeling Propedeuseresultaten 2010-2011'. In het studiejaar 2010-2011 is het percentage Friese studenten dat de oorspronkelijk gekozen studie is blijven volgen iets gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar. 64% van de studenten in dat jaar bleven dezelfde studie volgen. In de twee voorgaande jaren was dit 62%. Nog steeds haakt 36% van de eerstejaars studenten (in Friesland) af bij dezelfde studie.

Landelijk gezien is het aantal studenten dat vasthoudt aan hun oorspronkelijke studiekeuze ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met de voorgaande jaren. Het rendement in het studiejaar 2010-2011 is 51%. In de twee voorgaande jaren was het respectievelijk 57% en 60%. Hiermee is het studierendement van Friese leerlingen hoger in vergelijking met alle eerstejaars studenten in Nederland.

Het totaal behaald aantal EC's door eerstejaarsstudenten is niet wezenlijk veranderd, tussen de verschillende studierichtingen van de hogescholen zijn wel wat verschuivingen te zien, maar geen spectaculaire.

Het verband tussen leeftijd en studieresultaat blijkt opnieuw niet eenduidig. Er is geen relatie te leggen tussen leeftijd en studieresultaat. De verschillen tussen hogescholen en leeftijdsgroepen zijn evident.

De exit onderzoeken geven een indicatie welke factoren van belang zijn voor een student om een studie te beëindigen. Veelal geven studenten aan dat het toekomstig beroepsperspectief niet blijkt aan te sluiten bij de oorspronkelijke gedachte en dat verwachtingen rondom de studie niet zijn uitgekomen. Daarnaast zijn er een aantal andere factoren.

Bij de gegevens moeten een belangrijke opmerking worden geplaatst. Men moet bij het bestuderen van de gegevens voorzichtig zijn met het trekken van conclusies omdat de overzichten in bepaalde gevallen tot stand zijn gekomen op basis van (relatief) kleine leerlingen- of studentenaantallen per vo-school of ho-opleiding.

6.2 Aansluitingsmonitor verklaart studieuitval

In 2012 is van het onderzoek 2010-2011 een uitvalrapportage verschenen. Daaruit kwamen factoren naar voren welke de studieuitval verklaren. De belangrijkste zijn:

1. Inhoudelijke voorlichting door de hogeschool voor de poort
2. Academische integratie met de aspecten:
  - Contact met docenten
  - Kwaliteit studieloopbaan begeleiding
  - Manier van werken in het hbo

December 2012 / januari 2013 heeft het onderzoek van de Aansluitingsmonitor bij vijf hogescholen in noordoost Nederland plaatsgevonden. De resultaten worden in 2013 verwerkt en verspreid onder opleidingen en scholen.

7 Kenniscirculatie

Website <http://vo-ho.nl>

De website voorziet in actuele informatie, onder andere:

- Over alle vo-ho activiteiten voor alle actoren
- Rapportages Aansluitingsmonitor
- Steunpunten vakken / DOTs

LinkedIn

Het aansluitingsnetwerk is actief op LinkedIn met een discussiegroep.

Presentaties vo-ho regionaal en landelijk

- Presentatie havo congres 'Trots op de havo' in Ede op 7 februari 2013
- Presentatie bij IBMS op Stenden
- Presentatie bij ECMA, NHL hogeschool
- Bijdrage aan twee brainstormsessies over ontwikkelen LOB-traject havo – HBO bij vo-raad
- Presentatie Life Sciences & Technology bij Van Hall Larenstein / NHL hogeschool

- Presentatie en bespreking maatwerkrapportages Fricolore scholen

Nieuwsbrieven

In 2012 zijn er vier vo-ho Nieuwsbrieven verschenen en verspreid naar 500 mailadressen. De nieuwsbrieven zijn uiteraard ook digitaal op <http://vo-ho.nl> beschikbaar.

Docent Ontwikkel Teams (DOTs)

De volgende DOT's zijn actief:

- Natuur, Leven en Technologie (NLT) / Onderzoeken & Ontwerpen (O&O)
- Scheikunde
- Economie
- Nederlands
- Engels

De resultaten van DOTs worden gedeeld via de website en Nieuwsbrieven.

Bijlage: Overzicht van actoren binnen het aansluitingsnetwerk

Deelnemende VO-scholen:

1. Bornego College
2. Christelijk Gymnasium Beyers Naudé
3. CSG Anna Maria van Schurman
4. CSG Bogerman
5. CSG Comenius
6. CSG Lauwers College
7. CSG Liudger
8. Dockinga College
9. Havo Top Burgum
10. Linde College
11. Marne College
12. OSG Piter Jelles – Montessori / Impulse
13. OSG Piter Jelle – Leeuwarder Lyceum
14. OSG Piter Jelles – Gymnasium
15. OSG Sevenwolden
16. OSG Singelland - Drachtster Lyceum
17. RSG Magister Alvinus
18. RSG Simon Vestdijk
19. Stellingwerf college
20. VAVO Friesland College

Deelnemende HO-instellingen:

1. Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL)
2. NHL hogeschool (NHL)
3. Stenden hogeschool
4. Rijksuniversiteit Groningen – vestiging Friesland
5. Universiteit Twente

Leden stuurgroep:

- K.W. van der Hoek (voorzitter, lid college van bestuur Stenden hogeschool)
G. Tol (directeur Educatie & Communicatie NHL hogeschool)
T. Huisman (directeur Diermanagement en Kust en Zeemanagement a.i., hogeschool Van Hall Larenstein)
H. Dol (conector Leeuwarder Lyceum, vertegenwoordiger Pompeblêd scholengroep)
S. Stelwagen (directie Simon Vestdijk, vertegenwoordiging Pompeblêd scholengroep)
G. Spoelstra (directie Comenius, vertegenwoordiging Fricolore scholengroep)
P. van de Peppel (teamleider Liudger, vertegenwoordiging Fricolore scholengroep)
W. Veenvliet (coördinator, teamleider/docent OSG Sevenwolden)
J. Nauta (coördinator, docent hogeschool Van Hall Larenstein)

Secretariaat:

- N. Fledderus (front-office, medewerker secretariaat hogeschool Van Hall Larenstein)
H. Hoks (back-office, medewerker maatschappelijke stages Linde college, Wolvega)

Leden werkgroep LOB communicatie:

- G. Hermans (decaan, Drachtster Lyceum)
C. Apperloo (decaan, Liudger/Drachtster Lyceum Burgum)
S. Bosma (hogeschool Van Hall Larenstein)
J. Elzinga (NHL hogeschool)
I. Toering (Stenden hogeschool)
W. Veenvliet (voorzitter)

Leden werkgroep LOB Onderwijs:

- G. Spoelstra (CSG Comenius)
F. Meinderstma (decaan, Bornego)
G. Kinds (beleidsmedewerker, Stenden hogeschool)
I. Vermeulen (beleidsmedewerker, NHL hogeschool)
Vacature (hogeschool Van Hall Larenstein)
J. Nauta (voorzitter werkgroep)